

Міністерство освіти і науки України
Вінницька обласна державна адміністрація
Тернопільська академія народного господарства
Вінницький інститут економіки

Розвиток фінансово - кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій

Збірник матеріалів першої Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, викладачів та практичних працівників
26-27 лютого 2003 року

Вінниця - 2003

УДК 336.02

*Друкується за рішенням науково-методичної ради Вінницького інституту економіки
Тернопільської академії народного господарства*

Редакційна колегія: *Юрій С.І.* – ректор ТАНГ, д.е.н., професор; *Мельник А.Ф.* – проректор з наукової роботи ТАНГ, д.е.н., професор; *Лучко М.Г.* – проректор з навчально-методичної роботи ТАНГ, к.е.н., доцент; *Погріщук Б.В.* – директор ВІЕ ТАНГ, к.е.н., доцент; *Козловський В.О.* – заступник директора з навчально-методичної роботи ВІЕ ТАНГ, к.е.н., доцент; *Марченко О.І.* – зав. кафедри “Фінанси” ВІЕ ТАНГ, к.е.н., доцент; *Небава М.І.* – доцент кафедри “Менеджмент та моделювання в економіці” ВДТУ, к.е.н.; *Якимчук К.Д.* – зав. кафедри “Економіка підприємств та корпорацій” ВІЕ ТАНГ, к.е.н., доцент

Відповідальний за випуск доц. О.І. Марченко

Підготували до друку: *О.І. Марченко, В.М. Мирончук, Ю.М. Паночішин*

Технічний редактор: *В.О. Дружиніна*

Розвиток фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій: Збірник матеріалів першої Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, викладачів та практичних працівників, 26-27 лютого 2003 р. – Вінниця: “Універсум” – “Ландо Лтд”, 2003. – 343 с.

В збірнику представлено роботи науковців і практичних працівників з різних регіонів України, які висловлюють багато цінних пропозицій з вирішення проблем розвитку фінансово-кредитної системи України в умовах ринкових трансформацій. Збірник вклучає роботи фахівців різного рівня кваліфікації, тому представлені матеріали мають неоднакову глибину висвітлення проблем і наукову цінність та практичні висновки. Разом з тим, в кожній роботі є цікаві пропозиції, які заслуговують на увагу.

Гладун О.З. Медичне страхування України: проблеми і перспективи	191
Харчук С.А. Іноземний досвід медичного страхування	193
СЕКЦІЯ VI. ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСІВ ПІДПРИЄМСТВ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ	
Мормітко В.Г., Блакита Г.В. Удосконалення механізму санації підприємств	197
Яців Г.Б. Фінансування розширеного відтворення в сільськогосподарських підприємствах	199
Мхітирян М.Б. Аналіз концепції амортизаційної політики в Україні	201
Румеліді Є.Г. Переоцінка основних засобів і її вплив на фінансові результати підприємства	203
Василькова Т.В. Податкове планування і фінансові резерви підприємства	206
Соловух З.Х., Пікало В.Ф. Оцінка фінансового стану підприємств Вінницької області та шляхи його стабілізації	207
Марченко О.І. Зростання прибутку підприємства на засадах оптимізації товарного асортименту	210
Небава М.І., Чижик Д.В. Економічна роль, перешкоди та фінансові резерви малих та середніх підприємств в Україні	214
Мороз О.В., Буренніков Ю.Ю. Ефективне управління фінансовими витратами як шлях забезпечення якості продукції	217
Захарченко В.О., Счасна С.І. Специфічні форми кредитування як інструмент управління фінансовим станом підприємства	218
Прушковский М.В., Гаркушов Е. Развитие продовольственного рынка как важный фактор финансовой стабилизации предприятий Белгородской области	220
Белінська Н.С. Показники фінансово-економічної діяльності підприємства	223
Бойчук А.А. Роль бюджетних витрат в системі управління фінансами пивоварних підприємств	224
Гудзовата О.О., Лешак Н.І. Інформаційна технологія фінансової стратегії діяльності корпоративних підприємств (на прикладі ВАТ "НТП-Галичина")	226
Слободяник Ю.Б. Лізингові відносини в галузі пасажирського автотранспорту	228
Хомутенко В.П. Проблеми фінансової санації підприємств	231
Квасниця О.В. Фінансово-кредитна підтримка суб'єктів малого підприємництва: зарубіжний досвід	232
Куленко С.В., Мецеракова Т.К. Формування фінансового результату діяльності підприємства залежного від процесу ціноутворення	235
Кобиллякський О.В., Васаженко Н.О. До питання фінансування охорони праці	236
Головко Н.М. Вплив розміщення виробничих запасів на фінансовий стан підприємства	237
Перго О.В. Фінансовий менеджмент доходів комерційних банків	239
Тиницкая О.В. Нетрадиционная конкуренция, как стимул поступательного финансового развития предприятий потребительской кооперации	240
Марченко О.І. Фінансове планування діяльності підприємств: стан, перспективи	246
Мартюшева Л.С., Горювий Д.А. Організація управління рухом оборотного капіталу підприємств	250
Царенюк В. Сутність і методи обрахування прибутковості	253
Мороз О.О. Забезпечення стійкого розвитку підприємств м'ясної промисловості Вінницької області	254
Копняк Н.І., Ганчук Н.М. Удосконалення амортизаційної політики як джерела поповнення фінансових ресурсів підприємств	256
Чухно О.М. Стан та перспективи розвитку лізингу в сільському господарстві	258
Азарова А.О., Гаврилова О.В. Кількісна оцінка рівня економічної безпеки підприємства	259
Азарова А.О., Воронюк О.В. Аналіз методів оцінки фінансового стану підприємства	261
Фурик В.Г., Зянько В.В., Гріщенко В.Г. До питання визначення показників рентабельності та ефективності виробництва	262
Мороз О.О., Шварц І.В. Фактор фінансової стійкості як основа стабільного фінансового стану підприємства	265
Несен Л.М., Даценко Т.М. Венчурний бізнес: зарубіжний досвід	266
Кузевич Л.О. Шляхи вирішення проблеми фінансування мотиваційних процесів на підприємстві "Експрес" м. Жмеринка	268
Шумський П.В. Захист прав суб'єктів підприємницької діяльності	271
Булат А.Ф., Залознова Ю.С. Основні принципи формування фінансової стійкості підприємства за рахунок інвестування в умовах ринкових трансформацій	274
Драгомарецька Н.В. Аналіз фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством	275
Куценко З.З. Фінансовий стан комерційних банків та шляхи його зміцнення	277
Череватова Л.К. Ціна в ринковому механізмі діяльності господарюючих суб'єктів	280
Субботович Ю.Л. Формування і використання прибутку підприємств фармацевтичної галузі	282
Плахотнік А.Ф. Ревізія фінансово-господарської діяльності бюджетних установ: прагматика та шляхи удосконалення	284
Кобилкіна О.М., Кобилкіна С.В., Калюжний О.О. Визначення розмірів орендної плати за землю при реформуванні земельних відносин	287

“Украгролізинг”, до складу якого ввійшли 64 підприємства (в тому числі 59 державних сільськогосподарських машинно-технічних станцій, українське державне підприємство з матеріально-технічного забезпечення агропромислового комплексу “Украгротех”, Український державний концерн “Украгротехсервіс” та інші).

Від початку створення Державного лізингового фонду для сільгоспвиробників поставлено близько 10 тисяч одиниць різної техніки.

За схемою державного фінансового лізингу сільськогосподарські товаровиробники Вінницької області за період із початку 1998 року по 1 червня 2002 року отримали техніки на суму 27,5 млн. грн., а саме: 149 тракторів, 8 зернозбиральних комбайнів, 64 плуги, 90 культиваторів, 27 сівалок, 16 одиниць бурякозбиральної техніки.

Привабливість й економічна вигідність фінансового лізингу обумовлена відносно низькою процентною ставкою кредитування. НАК “Украгролізинг” передає в лізинг сільгосптехніку на п’ять з половиною років з виплатою середньої річної кредитної ставки 1,95% що менше за щорічну інфляцію. А це дає змогу сільгоспвиробникам витратити на потрібну техніку значно менше коштів, ніж при закупівлі її за кредитами комерційних банків. В 2002 році більш як утричі знижено в порівнянні з минулим роком середню відсоткову ставку з виплати залишкової вартості купленої за лізингом сільгосптехніки в НАК “Украгролізинг”. При першому платежі 20%, частину, що залишилася, відтепер вноситимуть протягом п’яти з половиною років із врахуванням 1,95% ставки, яка раніше дорівнювала 5,67%.

Однак проблем у цій справі ще чимало, непокоїть стан повернення лізингових платежів. Держава неодноразово списувала борги нашим сільгоспвиробникам, отож вони сподіваються, що так станеться і з боргами за вітчизняну і, особливо, імпорту техніку. До того ж колишні одержувачі техніки (оператори) не укладали прямих договорів з НАК “Украгролізинг” і досить часто відмовляються повертати кошти.

Однак ситуація з поверненням лізингових платежів дещо покращилася після вирішення цих питань у судовому порядку. Про це свідчать і повернуті суми. Якщо протягом перших двох років лізингової діяльності надійшло від клієнтів 1,7 млн. грн., то вже торік – 13,8 млн. грн. А за 8 місяців 2002 року маємо вдвічі більше повернутих коштів, що свідчить про позитивну динаміку. Це вдалось зробити і за рахунок того, що коли той чи інший власник двічі не сплачує потрібні суми, передбачені графіком погашення кредиту, взята ним у лізинг техніка може бути вилучена. Протягом 2002 року було вилучено 515 одиниць техніки на суму 8,8 млн. грн. За 10 місяців 2002 року по Вінницькій філії НАК “Украгролізинг” повернуто лізингових платежів на суму 1659766 грн., що складає 51,11% від суми, яка підлягає поверненню. На превеликий жаль, на сьогодні ще не відпрацьований достатньо механізм повернення цих коштів.

ВИСНОВКИ

В Україні поширення лізингу пов’язано з відсутністю в достатній мірі фінансових ресурсів у сільськогосподарських товаровиробників, високою зношеністю основних засобів і необхідністю купівлі передової техніки і найкращих світових технологій. Тому сподіваємось на те, що прийняття нової редакції Закону України “Про лізинг” створить умови для державної фінансової підтримки вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника.

1. Закон України “Про лізинг” від 16.12.1997р. №723/97 ВР
2. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств” від 24.12.2002. №349-ІУ
3. Старіков О.Ю. Розвиток ринку сільськогосподарського лізингу // Економіка АПК. – 2001 - №10 – с. 107-111.
4. Шумеда Я. П., Білик І. В., Федірко М. М. Страхування лізингових операцій // Фінанси України – 2000 - №5 – с.127 – 133.

УДК 65.011.3

КІЛЬКІСНА ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*А.О.Азарова, О.В.Гаврилова
Вінницький державний технічний університет (м. Вінниця)*

Кризові явища в економіці країни, загальне падіння обсягів виробництва, криза неплатежів і як наслідок існування величезної взаємозаборгованості, політична нестабільність в суспільстві, недосконалість законодавства в галузі господарського права та податкової політики, сповільнення розвитку науки і техніки та неефективний фінансовий менеджмент слугують причиною існування в країні стійкої тенденції до збільшення кількості фінансово неспроможних підприємств і як наслідок: збільшення позовних заяв до арбітражних судів у зв’язку з банкрутствами підприємств. Так, якщо в 1992 році було порушено 20 справ про банкрутство, то в 1993 - 144, 1994 - 421, 1995 - 2135, 1996 - 9478, 1997 - 12306, 1998 - 12281 справи. За офіційною статистикою Держкомстату, в Україні в 2001 р. - 53 відсотки підприємств всіх форм власності збиткові. Ще більше неплатоспроможних. А це потенційні банкрути. За даними американської статистики, близько 70% компаній

через п'ять років після створення припиняють існування через банкрутство. Банкрутство стає масовим явищем, що охоплює більшість галузей та регіонів. Таке депресивне положення становить визначену небезпеку для всіх суб'єктів соціально-економічних відносин на усіх рівнях, починаючи з держави і закінчуючи кожним її громадянином. Зміст поняття економічної безпеки підприємства включає систему заходів, що забезпечують конкурентоспроможність і економічну стабільність підприємства, а також сприяють підвищенню рівня добробуту працівника. Гарантувати економічну безпеку підприємства у фінансово-господарському середовищі, яке стрімко змінюється надзвичайно складно. А розробити стратегію, тобто перспективне й довгострокове виконання цього завдання майже неможливо. Тому актуальним є забезпечення економічної безпеки підприємства та виявлення шляхів запобігання новонародженим внутрішнім і зовнішнім небезпекам. Виникнення таких загроз може стати причиною банкрутства. Зовнішні причини практично не піддаються впливу або ж він є досить слабкий. Інші причини – внутрішнього характеру, вони безпосередньо залежать від організації роботи на самому підприємстві. Банкрутство найчастіше є результатом спільного та одночасного впливу всіх факторів. Аналіз зарубіжної практики свідчить, що в країнах із розвинутою ринковою економікою та сталою політичною системою. Зазвичай, 1/3 банкрутств викликана зовнішніми та 2/3 внутрішніми причинами. Запозичити повністю зарубіжний досвід в цій галузі для вітчизняної практики не можна, оскільки наші підприємства працюють в інших кризових соціально-економічних умовах трансформаційного періоду. Хоча в наш час починають виникати навіть такі загрози як викрадення (втрата) інформації, шахрайство, психологічні загрози, тобто напружений соціально-психологічний клімат колективу, забезпечувати фізичний і технічний захист особистості керівників і їхніх родин, офісів і інших будинків і споруджень компанії.

Метою даного дослідження є підвищення ефективності діяльності підприємства та запобігання будь-яким загрозам, що можуть погіршити стабільну діяльність підприємства і в кінцевому результаті призвести до банкрутства. Основними завданнями роботи є відслідковування сукупності внутрішніх та зовнішніх загроз; кількісного визначення рівня економічної безпеки, з урахуванням фінансово-економічних, соціальних, політичних кількісних та якісних показників внутрішнього та зовнішнього середовища. Такий показник економічної безпеки характеризує незалежність, стійкість, здатність фірми до прогресу за умов конкурентного середовища та дестабілізуючих факторів, а також можливість прогнозування і запобігання ризикам або їх мінімізації.

Економічна безпека – це одна з базових складових національної безпеки. Саме цим пояснюється серйозна увага політиків, практиків та вчених до розробки теоретичних основ, а також методик розрахунку та аналізу економічної безпеки. Найбільшу увагу темі приділяють такі провідні вчені як: Покропивний С.Ф., Іванов Г.П., Градов О.П. Дослідження основних джерел і характеру сигналів, що впливають на економічну безпеку розглянуто в роботах Іванова Г.П., Уткіна Е.А., Крейніної М.Н. Вплив усього спектру чинників (внутрішніх і зовнішніх), на економічну безпеку підприємства зумовлює зміну показників його діяльності, що проілюстровано регресивною моделлю Ковальова Д., Сухорукової Т. [2].

Як відомо, найбільш ефективна система економічної безпеки сьогодні функціонує в США як на державному, так і на корпоративному рівні. У 90-ті роки в американських корпораціях активно створюються відділи економічної розвідки, що займаються добуванням інформації стратегічного й тактичного характеру, потрібної для їх успішної діяльності.

Для кількісного визначення рівня економічної безпеки застосовуються різні методи: від складного ймовірнісного аналізу до суто інтуїтивних. Нині вітчизняні менеджери зазвичай покладаються на інтуїцію, авторитет чи досвід попередників. Лише незначний відсоток керівників здатний оцінити ризик із використанням економіко-математичних методів (ЕММ). Одним із класичних представників ЕММ ймовірнісного аналізу є простежування послідовності окремих можливих ризиків з оцінкою ймовірності кожної з проміжних подій та обчислення сумарної ймовірності кінцевої події, що призводить до збитків. Цей підхід послідовно оцінює недоліки кожної можливої вихідної події й обчислює її максимальну ймовірність. Проте, він потребує значних витрат часу на проведення повного комплексу досліджень, і не враховує усі ланки системи.

Існує інший підхід досягнення стабільності підприємства і запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам, що практикується відомими російськими економістами Івановим Г.П., Градовим О.П. [1], який полягає у відстежуванні ланцюжків економічних подій, що знаходяться між собою у жорсткому причинно-наслідковому зв'язку, підсумковим явищем яким є банкрутство підприємства. Початковою ланкою цих ланцюжків може бути будь-яка складність, що практично зустрічається у діяльності підприємства. Інша методика, що базується на знаннях експертів, виділяє групу ризиків і аналізує їх вплив на діяльність підприємства. Перевагою цієї методики є наявність оцінки ризиків, ймовірність генерації яких іншими методами оцінити неможливо. Недоліком є суб'єктивний характер одержаних результатів.

Методика використання аналогів дає змогу при оцінці ступеня ризику певного напрямку діяльності використовувати дані про розвиток аналогічних напрямів у минулому. Перевагою є те, що за відсутності чіткої бази порівняння, яка не відповідає сучасним вимогам, можна скористатися попереднім досвідом роботи. Недоліком є ігнорування фактору постійного розвитку будь-якої діяльності. Існуючі моделі визначення рівня економічної безпеки мають такі загальні недоліки та обмеження: відсутність порівняльного аналізу підприємств, врахування кількісних та якісних характеристик економічних властивостей системи, виявлення дестабілізуючого впливу внутрішніх та зовнішніх факторів.

ВИСНОВКИ

Таким чином виникає потреба в розробці інтегрального показника економічної безпеки підприємства, який би виражався кількісно в чітко окреслених межах, враховував як внутрішні так і зовнішні загрози, їх кількісні і якісні характеристики; мав би планований та прогнозований рівень. Необхідність врахування великого спектра факторів зумовлює використання відповідних сучасних комп'ютерних засобів, які в свою чергу потребують складання сучасних математичних моделей із використанням апарату нечіткої логіки. Він дозволяє формалізувати природні причинно-наслідкові зв'язки між параметрами, які необхідно регулювати та фактори, що впливають на них. Застосування теорії нечітких множин дозволяє описати ці зв'язки на природній мові, звільняючи дослідження від трудомістких процедур збору та обробки великих масивів експериментальних даних. Причинно-наслідкові зв'язки виявляються за допомогою спеціалістів-економістів (експертів у даній галузі) та являють собою базу знань [4]. На основі створеної таким чином бази знань і пропонується виконувати моделювання кількісного визначення рівня безпеки.

1. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / Под ред. А.П.Градова, Б.И.Кузина. – СПб: Специальная литература, 1996
2. Ковальов Д., Сухорукова Т. Економічна безпека підприємства // "Економіка України" № 10, 1998 р.
3. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы // «БИЗНЕСИНФОРМ» №11-12, 1999г.
4. Беллман Р., Заде Л. Принятие решений в расплывчатых условиях. В кн.: Вопросы анализа и процедуры принятия решений. – М.: Мир. – 1976. – С. 172-215.

УДК 65.011.2

АНАЛІЗ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

*А.О.Азарова, О.В.Воронюк
Вінницький державний технічний університет (м. Вінниця)*

Для розв'язання сучасних проблем стабілізації національної економіки та підвищення регулюючої функції державного бюджету в забезпеченні соціального розвитку нашого суспільства треба здійснити низку організаційних заходів у плані зміцнення фінансового стану суб'єктів господарювання. Тільки на основі позитивних зрушень індивідуального відтворення можливе безперерйне своєчасне наповнення бюджету і посилення регулюючого впливу держави на визначальні процеси суспільства.

На більшості вітчизняних підприємств спостерігається відсутність ефективного механізму управління внаслідок низького рівня професіоналізму управлінського персоналу. Фінансовий аналіз є невідомим елементом як фінансового менеджменту на підприємстві так і економічних взаємовідносин його з партнерами, фінансово-кредитною системою, податковими органами тощо. З цього видно, яку значимість має оцінка фінансового стану підприємства, і що зумовлює актуальність проблеми в нашій країні за сучасних ринкових умов [1].

Основними завданнями дослідження є: виявлення зміни показників фінансового стану підприємства; дослідження чинників, що впливають на фінансовий стан підприємства.

Проблемам оцінки фінансового стану підприємств велику увагу приділяють такі провідні вітчизняні дослідники, як: – Покропивний С.Ф., Калина А.В., Коробов М. Я., Івахненко В.М., Завгородній В.П., Сопко В.В., а також зарубіжні: Рузавин Г.І., Петрович Й.М., Атаманчук Р.П., Швандар В.А., Горфінкель В.Я. та інші.

Суттєвою проблемою сучасного фінансового аналізу є відсутність єдиної змістовної методики, яка б враховувала специфіку конкретної галузі та умови функціонування підприємства. Розглянемо основні критерії оцінювання фінансового стану підприємства.

Залежно від мети та практичного призначення аналізу в кожному конкретному випадку обирається оптимальний комплекс видів, прийомів і показників аналізу.

Одним із найважливіших критеріїв фінансового стану підприємства є оцінка його платоспроможності – здатності підприємства розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями, а також за своїми короткостроковими зобов'язаннями (ліквідність) [2].

Необхідно відзначити неоднорідність у трактуваннях цієї економічної категорії. Так, деякі вчені вважають, що коефіцієнт загальної ліквідності необхідно розраховувати як співвідношення поточних активів і поточних зобов'язань. Проте інші зазначають необхідність зменшення поточних активів на величину витрат майбутніх періодів. На нашу думку, таке визначення коефіцієнта загальної ліквідності є недоцільним, тому що витрати майбутніх періодів практично не використовуються в короткостроковому періоді. На оцінку фінансового стану підприємства впливають: коефіцієнт термінової та абсолютної ліквідності.

Деякі автори виділяють ще оборотний капітал, що визначається як різниця поточних витрат і короткострокових зобов'язань. У цьому випадку корисно визначити, яка частина власних джерел вкладена в